



THE DEVELOPMENT PROCESS OF SOAP AND COSMETIC PRODUCTS FROM PAST TO PRESENT

Betül ÇELİK*

* İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, İşletme Anabilim dalı, betul@bilesimkimya.com
ORCID: 0000-0003-0442-7207

Received Date: 10.01.2022 Revised Date:08.02.2022 Accepted Date:12.03.2022

Copyright © 2022 Betül ÇELİK. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

Soap and cosmetic products have been used for cleaning, beauty, care, treatment and management of epidemic diseases since ancient times. Religious ceremonies, war preparations, and protection from the cold have had significant effects in most of the civilizations. Depending on the urban lifestyle, changing needs, fashion industry, social media and developing technology, consumer demands have changed and expectations have increased. In this context, many innovations have been made in the cosmetics and soap industry, and products that meet different needs have been developed by product specialists with developing scientific studies. In this study, the change of soap and cosmetic products from past to present and their use by people throughout history were evaluated. In the study method, a literature research that examines the historical development and change of soap and cosmetic products was used. In the introduction and development sections, information about its historical adventure and current practices were shared. In the conclusion part, information and predictions about the current and future situation of cosmetic and soap products in line with new trends and consumer expectations are mentioned..

Keywords: Soap, Cosmetic, History, Innovation

SABUN VE KOZMETİK ÜRÜNLERİNİN GEÇMİŞDEN GÜNÜMÜZE GELİŞİM SÜRECİ

ÖZET

Sabun ve kozmetik ürünleri çok eski dönemlerden günümüze temizlik, güzellik, bakım, tedavi ve salgın hastalıkların yönetilmesi amaçlı kullanılmıştır. Medeniyetlerin çoğunda Dinsel törenler, Savaş hazırlıkları, soğuktan korunma alanlarında önemli etkileri olmuştur. Kentsel yaşam tarzı, değişen ihtiyaçlar, moda sektörü, sosyal medya ve gelişen teknolojiye bağlı olarak tüketici talepleri değişmiş ve beklentiler artmıştır. Bu bağlamda kozmetik ve sabun sektörü birçok yenilik gerçekleştirmiş, ürün uzmanları gelişen bilimsel çalışmalar ile farklı ihtiyaçları karşılayan ürünler geliştirmiştir. Bu çalışmada, sabun ve kozmetik ürünlerinin geçmişten günümüze olan değişimi ve insanlar tarafından tarih boyunca kullanımı açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışma yönteminde Sabun ve kozmetik ürünlerin tarihsel gelişimini ve değişimini inceleyen literatür araştırması kullanılmıştır. Giriş ve gelişme kısımlarında tarihsel serüveni ve güncel uygulamalar hakkında bilgiler paylaşılmıştır. Sonuç kısmında Kozmetik ve sabun ürünlerinin yeni trendler ve tüketici beklentileri doğrultusunda günümüzde geldiği ve gelecekte ulaşacağı durum hakkında bilgi ve öngörülerden bahsedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sabun, Kozmetik, Tarih, Yenilik



1. Giriş

Kozmetik, Yunanca kozmin kelimesinden gelir. Bu kelimenin anlamı "terapi, beden ve zihnin uyumu" olarak da görülebilir. (Kışlalıoğlu 1-3)

30 Mart 2005 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 5324 Sayılı Kozmetik Kanunu'na göre kozmetik ürünün tanımı: İnsan vücudunun dış kısımları; Epidermise, tırnaklara, saçlara, dudaklara ve vulvaya veya dişlere ve ağzın mukoza zarlarına uygulanmak üzere hazırlanmış, tek veya temel amacı temizlemek, koku vermek, görünümü farklılaştırmak, korumak, bakımını yapmak olan tüm maddelerdir. (titck.gov.tr)

İnsanlar her medeniyet de yıllar öncesinden günümüze sağlıklı kalmak, karşı cinse çekici gözükmek, güneş ve soğuktan cildi korumak, tüyleri temizlik ve güzel gözükmek amaçlı vücutlarından uzaklaştırmak, hoş kokmak, güzel bir cilt ve saça sahip olmak, dini ritüeller ve savaşlar sırasında vücutlarını renklendirmek gibi amaçlar ile kozmetikleri kullanmışlardır. Tarihi araştırmalar Kozmetik ürün kullanımının çok eski dönemlerden bugüne var olduğunu kanıtlayan önemli bilgi ve belgeler sunmuştur. Sabun ise bilinen en eski kozmetik preparatlardandır. Sabun, uzun zincirli organik yağ asitlerinin sodyum ve potasyum tuzlarıdır. (wikipedia) . Sabun genel olarak temizliği, yapısında bulunan hidrofobik yani suyu sevmeyen kısmın kire bağlanarak bulunduğu yüzeyden uzaklaştırması ve durularak uzaklaşması prensibi ile sağlar.

Günümüzde kişisel bakım, temizlik ve güzelleşmek kavramları iç içe geçmiş durumdadır. Bu bağlamda tek bir ürün ile birden fazla ihtiyaç karşılama talebi oluşabildiği gibi, her ihtiyaç için ayrı geliştirilmiş özel ürünlere olan taleplerde oldukça fazladır. Burada saçlı deri temizliği iyi bir örnek olabilir: temel amacı temizleme ve hijyen olan sabun ile saçın arındırılması ve temizlenmesi sağlanabilir. Buna karşın saçın yumuşatılması, kolay taranması gibi ikincil ihtiyaçlar karşılanamaz. Saçlı derinin tüm temizlik ve bakım ihtiyaçları tek bir bakım şampuanı ile karşılanabilmesi mümkün iken, her bir ihtiyaç için ayrı ürünler de tercih edilebilmektedir. Temizlik ve bakım ürünleri artık günümüzde bütünleşik bir bakış açısı ile geliştirilmektedir. Değişen tüketici ihtiyaçları, estetik ve güzellik kaygıları, e-ticaretin birçok ürüne kısa sürede ulaşılabilirliği artırması, çevreye duyarlı ürün beklentisi, sosyal sorumluluk bilincinin ürün tercihlerini etkilemeye başlamış olması, vegan ve hayvan deneylerine karşı duyarlı politika izleyen ürünlere olan ilginin artışı gibi birçok neden ile kozmetik ürünler geçmişten günümüze gelişmiş ve değişmiştir. Bu çalışmada kozmetik ve sabun ürünlerinin tarihçesi, gelişim süreçleri, kullanım alanları açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma yöntemi olarak literatür taraması yapılmış ve kozmetik ürünlerin, insanlık için önemi ve gelişim süreci hakkında bir sonuca ulaşılması hedeflenmiştir.

2. KOZMETİKLERİN TARİHÇESİ VE KULLANIMI

2.1. Kozmetik Tarihi

Antik kozmetiklerin tarihi insanlık tarihi ile benzerlik göstermektedir ve bu ürünler insanların günlük yaşamlarında çeşitli önemli roller oynamıştır. Kozmetik ve cilt bakımının tarihi, çeşitli alanlardaki teknolojik gelişmelerle paralellik göstermektedir. Tarihsel olarak, daha karmaşık şirketlerin büyümesi kozmetik talebinde bir artışa yol açmıştır ve parfümcüler, kozmetikçiler ve yazarlar nesiller boyunca gelişen kozmetik tekniklerini uygulayarak ve geliştirerek öncülük etmişlerdir (Azak Sunguri, Sözen Şahne ve Yeğenoğlu 191-197).



Kozmetik ürünlere dair yapılan arkeolojik çalışmalarda kullanımlarının antik Mısır ve Yunan medeniyetlerine uzandığı görülmüştür. Eski zamanlara ait önemli gelişmelerden ikisi hintyağının antik Mısır'da koruyucu balzam olarak kullanılması ve Romalıların beeswax, zeytinyağı ile gül suyu kullanarak yaptıkları cilt kremleri olarak gösterilmektedir. Kozmetiklerden Eski Ahit'te de bahsedilmektedir – 2 Kings 9:30 Jezebel'in göz kapaklarını boyadığı yer – yaklaşık MÖ 840 ve Esther'in kitabında çeşitli güzellik uygulamalarına değinilmektedir. (Toköz 1-5) . Geçmiş döneme ait yapılan arkeolojik çalışmalarda kozmetik preparatların kullanıldığı kaplar, resim ve heykeller birçok kozmetik ürün kullanımını kanıtlar özelliindedir. Göz hatlarını belirginleştirmek ve güzelleştirmek için çeşitli malzemeler kullanılır. antimon; Yağ mumları ve yağ, bir antimon veya süt külü elementi ile karıştırıldı. Kohl, ince bir çubuk veya iğne ile bulaşır (İpek 6-7).

Osmanlı Döneminde de sürme tercih edilen vücut bakım ürünleri arasında yer alan bir kozmetik ürün olarak tanımlanabilir. Rastık ve sürmedan gözlere yönelik bir bakım malzemesidir. Sürmedanın yerleştirildiği kaplar genel olarak küçük bir kutu şeklinde olup genellikle kemikten veya ağaçtan yapılmaktadır. Ayrıca altın veya gümüşten yapılan çeşitleride bulunmaktadır. Rastık ise kadınların antimon tozu ile kaşlarına sürdüğü siyah renktir. Antimon adı verilen bir mineraldir. Omuzdaki taş sadece kadınların saklandığı yerde bulundu. Sürmedanın ve rastık taşına yapılan itirazlar göz önüne alındığında, erkeklerin ve kadınların sürmedanı kullandığı, rastık taşını ise erkeklerin kullanmadığı söylenebilir. (Öztürk 268-270; Öztürk)

Neolitik dönemde (MÖ 7000-4000) ilk kokulu merhemlerin zeytinyağı, susam yağı ve kokulu otların karıştırılmasıyla yapıldığına inanılmaktadır. Merhemün üretimi ve kullanımına ilişkin arkeolojik kanıtlara bakıldığında Mısır'dan geldiği açıktır. Naqada kültürünün Neolitik mezarlarında pişmiş toprak kaplarda ve kısmen kapalı mezar nesnelere merhem kalıntıları bulunmuştur. Karnak'taki tapınağın kapı süvelerinde, doğu Akdeniz'den gelen merhemleri belgeleyen yazıtlar vardır (İpek 15-16). Diğer doğu kültürlerinden etkilenen Hint uygarlığı, MÖ 500'lerde kozmetik üretiminde buhur, sandal ağacı ve diğer kokuları kullandı. O zamanlar Çinli kadınlar, yüzlerini güzelleştirmek ve kırıksıklıkları gizlemek için gece boyunca bıraktıkları çay yağı ve pirinç unundan yapılmış bir maskenin tadını çıkardılar. Çin'de parfümlerin miyasmin ve nilüferden yapıldığı da biliniyor. Elbette Kuzey Amerika, Güney Amerika ve Afrika'da yaşayan yerliler törenlerde yüzleri ve bedenleri boyar, çeşitli bitkilerden elde edilen toz ve bovaları kozmetik amaçlı kullanırlardı. (Azak Sunguri, Sözen Şahne ve Yeğenoğlu)



Şekil 1. 2700 Yıllık Dolomit ve Hayvansal Yağdan Oluşan Krem Kalıntısı Olan Kavanoz (hurriyet.com.tr)

2.2. Makyajın Ortaya Çıkışı

Yaklaşık 4400 yıl önce Mısır'daki makyajın kökeni, sonunda Yunan kıtasının çoğuna yayılmış ve Mısır'dan büyük ölçüde etkilenmiştir. Attika ve Korint'te MÖ 3. yüzyıla tarihlenen kadın mezarlarında yanık kurşun levhalar bulunmuştur. Böylece MÖ



480-30 yılları arasında "saygın" kadınlar için "makyajlı giyinme" yaygınmiş gibi görünmektedir. Yunanistan'da beyaz tenli bir kadın değerli kabul edildiğinden, kadınlar yüzlerini ve ellerini tebeşir veya çok zararlı bir güç tozu ile beyazlatmaya çalıştılar. Roma kültüründe kadın güzelliğinin ideal anlayışı beyaz bir yüz, kırmızı dudaklar, koyu renkli kaşlar ve kirpiklerdir. Beyaz yüzler üst sınıfı simgelemektedir. Yani kadın ev dışında güneş altında çalışmıyor anlamındadır. Antik Roma'da kadınlar ciltlerini beyazlatmak için yüz pudrası kullanırlardı. Romalılar gözlere boya sürmenin yanı sıra vücut kıllarını temizleyicilerle aldılar ve dişlerini fırçalamak için sünger kullanılmıştır. Aynı resim ve temizlik adetleri Roma İmparatorluğu kültürlerinde de tartışılmaktadır. (Akçay 1-6).

20. yüzyıla gelindiğinde makyaj, Avrupa ve Amerika'da modanın göstergelerinden biri haline gelmiştir. Özellikle tiyatro, müzik ve bale gibi gösteri sanatlarının çok yaygın olduğu bu dönemde başrol oyuncularını bu akımı hızlandırmıştır. Ancak film endüstrisi, kozmetiklerin hızla yayılmasının ana itici gücü haline gelmiştir. Bu dönemde Max Factor, Elizabeth Arden ve Helena Rubinstein gibi şirketler kuruldu ve kozmetik sektöründe talepte hızlı bir büyüme fark edilmiştir. Modern zamanların ilk sentetik saç boyası, aynı zamanda L'Oreal'in kurucusu olan Eugene Schuller tarafından 1907'de icat edildi. 1936'da Eugene Schuller ilk güneş koruyucu losyonu tanıttı. Coco Chanel, 1920'lerin "yeni neslini" kırmızı ruj, kırmızı oje, koyu renk göz makyajı ve bronz ten ile yarattı. Böylece soyluların beyaz görünme takıntısı da kırılmıştır. (Çomoğlu 1-4).

Kozmetik ürünlerin, kişiler üzerinde psikolojik ve sosyolojik açıdan önemli etkileri olduğu kabul görmüş bir gerçektir. Bireylerin kendini ifade etmek, sosyal statüsünü gösterebilmek, sosyal ilişkiler kurmak ve sosyoekonomik yaşam tarzını makyaj gibi araçlar ile ortaya koyma isteğinin varlığından söz edebiliriz. Geçmişte beyaz tenli bir kadının ağır işlerde çalışmadığı ve güneşe maruz kalmadığını, bu sebeple üst sınıftan olduğunu gösterdiği gibi, günümüzde sıfır makyaj temsilcilerinin ise eşitlikçi, feminizmi destekleyen, kadını güzelliğinin bir objesi olması fikrine karşı çıkan bir düşüncüyü temsil etmesi gibi, görüşlerin farklı olduğu fakat ifade biçimlerinin benzer olduğunu söyleyebiliriz.

3. SABUN TANIMI, TARİHÇESİ VE ÜRETİMİ

3.1. Sabun Tanımı

Sabunlar, çok eski yıllardan beri, özellikle yüzey etkin madde olarak kullanılan ürünlerdir. Uzun zincirli yağ asitlerinin, sodyum hidroksit, potasyum hidroksit gibi alkalilerle veya aminlerle oluşturduğu tuzlardır. (Özer 124-157). Yağı ve kiri bulunduğu yüzeyden, deriden, insan cildinden, saçlı deriden uzaklaştırmak ve temizlemek amaçlı kullanılırlar. Taşındıkları iddialara göre, dermakozmetik, vegan, organik, bitkisel sabun olarak, fiziksel yapılarına göre katı, toz, sıvı ve köpük sabun olarak, uygulama yüzeylerine göre ise vücut sabunu, cilt sabunu, bebek sabunu, çamaşır sabunu olarak gruplandırılabilirler. Tüm sabunların temel işlevi bulunduğu yüzeyi temizlemek olup etkileri ve özellikleri değişkenlik gösterebilmektedir.

3.2. Sabun Tarihçesi

"Sabun" kelimesi bir Almanca (Hint-Avrupa) eki olarak kabul edilir ve Latince "sapo" ile aynı kökten gelir. Sapu, Latince sebum (kalp) kelimesinden gelir. Latince sapo, Yunanca sapon, İtalyanca sapone, Almanca seife, Fransızca savon, Fince saippua, Macarca szappan, İngilizce sabun, Arapça ve Türkçe sabun sözcükleri aynı kökten gelmektedir (Çiftyürek 7-9).



Babilonia'de bulunan ve MÖ 2800 tarihli bir tablet, yağın külle kaynatılarak kullanıldığını göstermektedir. MÖ 2200'e tarihlenen başka bir kil tablette, Çin tarçını bitkisinden elde edilen su, öğütülmüş madde ve yağın karışımından oluşan sabun benzeri bir maddeden söz edilmektedir. Ancak sayımdan önce Mısır'da bulunan MÖ1534 tarihli Ebers papirüsünde deterjan olarak hayvansal ve bitkisel yağların alkali metal tuzları ile karışımından elde edilen sabun benzeri bir maddenin kullanıldığı belirtilmektedir (Arık 1-22).

Bu sabunun tarihi M.Ö. 4000 yılına kadar uzanmaktadır ve Sümer yazıtlarında sabun üretimi ile ilgili belgeler bulunmuştur. İlk piyasaya sürüldüğünde ilaç olarak kullanılan sabun, M.S. II. 19. yüzyılda ise mevcut haliyle kişisel hijyen için kullanılan malzeme olmuştur. (Şahin 371-404)

Mezopotamya'da iplik ve yünün sabunla yıkandığı bilinmektedir. Kil tablet üzerindeki metin, Üçüncü Ur Hanedanlığı'na (MÖ 2200) tarihlenmektedir. Yağı çıkarmak ve kumaşı temizlemek için 1 litre yağ ve 5½ litre potasyum kullandıklarını iddia ediyor. Sabun yapımıyla ilgili başka bir metin de Gudea'nın B sesinde geçer. Burada saf yağın potasyum ile karıştırılabileceğinden bahsedilmiştir. Potasyum ve yağın karıştırılmasıyla bir çeşit sıvı sabun elde edilir (Çiftyürek 7-9)

Türk kültürün de sabun kullanımı oldukça yaygın olup, tarihin en eski dönemlerinden beri temizliğe verilen önem dini ve ahlaki açıdan oldukça yüksektir. Osmanlı döneminde dikkatler sabun üretimine çevrilmiş ve imparatorluğun farklı yerlerinde çeşitli büyüklüklerdeki sabun dükkanlarında üretime geçilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda sabun çeşitleri üretim yerine ve kalitesine göre çok geniş bir yelpazede bulunur; Tripoli sabunu, Girit sabunu, Irak sabunu, Kandiye sabunu, siyah sabun, Paşa sabunu, misk sabunu, Sultan sabunu olarak sıralanabilir. İmparatorlukta özellikle zeytin yetiştiriciliğinin yaygın olduğu yerlerde sabun fabrikaları da vardı. Bu anlamda Adramit'ten Nizip'e kadar Ege ve Akdeniz'in tüm kıyı şeridindeki sabun dükkanlarından bahsedebilir (Şahin 371-404).

3.3. Sabun Ürünlerinin Gelişim Süreci

Sabun yapımındaki gerçek atılım, Fransız kimyager Nicolas Leblanc'ın 1791'de tuzdan sodyum karbonat veya soda üretmesiydi (Çiftyürek 18). Modern sabun yapımı, 19. yüzyılda Fransız kimyager Michel Eugène Chevreul'un sabunun yağ asitlerinin bir tuzu olduğunu göstermesinden sonra gelişti (wikipedia.org).

1884 yılında William Haskett Lever piyasaya ilk paketlenmiş sabunu tanıttı. "Sunlight" adı altında satışa sunulan bu sabunlar, hayvansal yağlar yerine palm yağı gibi bitkisel yağlar kullanılarak yapılmakta ve sabun kolayca köpürmektedir. Lever, 1888'de Liverpool'da büyük tesislerin inşa edildiği Port Sunlight'ı kurdu. Sunlight sabuna ek olarak, şirket 1895'te Lifeboy, 1899'da Lux ve 1904'te Vim'i piyasaya sürdü. Ayrıca Lever kardeşler, 1908 ve 1920 yılları arasında A&F Pears gibi diğer sabun şirketlerini de satın aldı; Şirket başka ülkelerde de yan kuruluşlar açmıştır. 1925'te Lever'in ölümünden sonra işleri Unilever olarak değişti ve 1930'da İngiltere'de büyük bir şirket haline geldi (Çiftyürek 20).

19. Yüzyıla kadar ise henüz sıvı sabun üretilmemiş olup, sabun türlerinin çoğu katı formdadır. Fakat katı sabunda son üründe pH değeri yüksektir. Bu pH değeri cildin pH değerinden çok yüksek olması nedeniyle, cilt üzerinde tahriş, kızarıklık gibi problemlere neden olmuş olması olasıdır. Gelişen teknoloji ve değişen tüketici



ihtiyaçlarını tespit eden Johnson Soap Company ilk sıvı sabunu üretmiş ve patentlemiştir. 1898'de B.J. Johnson, palmiye ve zeytinyağı sabunları geliştirdi; BJ Aynı yıl Johnson Soap, Palmolive markalı sabunu piyasaya sürdü. Bu yeni sabun markası hızla o kadar popüler oldu ki, B.J. Johnson Soap, adını Palmolive olarak değiştirdi. 1900'lerin başında diğer şirketler kendi sıvı sabunlarını geliştirmeye başladılar (wikipedia.org). Bu gelişmelerden sonra sabun ürünlerinin çeşitliliği ve fonksiyonları hızla değişim göstermiştir. Sıvı sabun, sabun kullanımını alışkanlıklarını değiştirmiş ve cilde zarar vermeden temizlik sağlamıştır.

20. Yüzyılda sıvı sabun yerini henüz alamamış olsa da köpük sabunlar üretilmiştir. Özellikle kent yaşamının artması, kalabalık kitlelerin aynı anda bulunduğu toplu tüketim merkezleri köpük sabuna olan ilginin artmasını sağlamıştır. Köpük sabun içerik olarak sıvı sabun ile benzer fakat yapı olarak farklı ve köpük formundadır. Direkt köpük olarak uygulanması elleri yıkanma ve durulama süresinde tasarruf sağlaması nedeniyle de tercih sebebi olmaya devam etmektedir.

4. KOZMETİK VE SABUN ÜRÜNLERİNDE DEĞİŞİM VE YENİLİKÇİ YAKLAŞIMLAR

4.1. Yenilikçi Ürünler

Teknolojik gelişmeler, kozmetik regülasyonlarında yapılan otorite düzenlemeleri, aktif maddeler üzerinde yapılan bilimsel çalışmaların artması ve büyük markaların teknoloji transferleri ile geliştirmiş olduğu yenilikçi kozmetik ürünleri kozmetik sektörünün hızla gelişmesine olanak sağlamıştır. Yapılan bu yenilikleri takip eden orta ölçek üreticilerde sektöre ürün çeşitliliği anlamında önemli katkılar sunduğunu belirtebiliriz. Tüm bu yenilikçi ürünlerin pazara sunulması ile tüketicilerin bir kozmetik ürün yanında, yeni bir deneyimi keşfetme istek ve arzusu tüketim hızının artışı beraberinde getirmiştir. Tüm bu sebeplerin, kozmetik endüstrisinde gelişim ve yenilik döngüsü oluşturduğunu söyleyebiliriz.

4.1.1. Probiyotik ürünler

Pro ve biota olmak üzere iki kısımdan oluşan "probiyotik" terimi, yaşam anlamına gelir ve "antibiyotik" teriminin zıt anlamlısıdır. Probiyotikler, sağlıklı ve canlı bakteri içeren gıdalar olarak tanımlanır (Taşdemir, 73).

Bugün çevre koruma politikaları kapsamında biyobazlı ürünlere verilen önemin giderek arttığını belirtebiliriz. Son beş yılın en önemli konularından olan Probiyotiklerin kozmetik ürünlerde kullanımı bu doğrultuda artmaktadır. İnsan mikrobiyomu birçok zararlı ve yararlı bakteriyi barındırmaktadır. Probiyotiklerin temel işlevlerinin bu zararlı ve yararlı dengesini sağlayarak cilt sağlığı üzerinde fayda sağlamak olduğunu söyleyebiliriz. Probiyotiklerin cilt üzerinde nemlilik kontrolü, iritasyon azaltma, egzama ve kepek üretimine neden olan zararlıları engelleme gibi fonksiyonları olduğu klinik çalışmalar ile kanıtlanmıştır. Cilt üzerinde yaşlanma karşıtı etkilerinin olduğu araştırmalara konu olmaya devam etmektedir. Aşağıda belirtilen çalışma bunun güncel örneklerindedir.

Mikroalgler doğal bir ürün kaynağıdır ve son zamanlarda biyoteknolojik uygulamalar için araştırılmıştır. Mikroalg özleri esas olarak antioksidan ve yaşlanma karşıtı kremler, nemlendiriciler, yatıştırıcılar, yumuşatıcılar gibi kozmetik ve cilt bakım ürünlerinde kullanılır (İstanbuluoğlu, Timur ve Gürsoy, 98).



4.1.2. Biyoteknolojik ürünler

Biyoteknolojinin kozmetikteki önemi artmaya devam etmektedir. Son dönemlerde biyoteknolojideki gelişmeler, kozmetik müstahzarlarda önemli bir rol oynayan çeşitli hammaddelerin üretimi ve çoğaltılması için daha verimli ve etkili araçlar yaratılmasına yardımcı olmuştur. Koruyucu maddelerden ve algerden elde edilen önemli aktif bileşenler, gelişmiş bir biyolojik işlemde biyoteknolojik olarak üretilir ve kozmetik preparatlara dahil edilir (İstanbulluoğlu, Timur ve Gürsoy 98-112).

Kırışıklık karşıtı, zararlı ışınlarla karşı cilt rengini koruma, cilt sıkılaştırma, akne gibi cilt sorunlarında birçok peptit, lipozom, enzim gibi biyoteknolojik etken maddeler kozmetik ürünler içerisinde yer bulmuştur. Bu bileşenlere bir örnek olarak;

Soya fasulyesinden izole edilen proteinler ve glikoproteinler kozmetikte yaygın olarak kullanılmaktadır. Raffermin® gibi yüksek yoğunluklu glikoprotein ve polisakkarit içeren ürünler, cildi sıkılaştırmak ve elastini korumak istenen cilt bakım ürünlerinde kullanılmış ve ayrıca anti-elastik aktiviteye sahip olduğu belirlenmiştir (İstanbulluoğlu, Timur ve Gürsoy 98-112)

4.1.3. Kök hücre teknolojisi

"Kök hücre" terimi, vücuttaki tüm hücrelerin köken aldığı, farklı yapıdaki ve farklı gelişim süreçlerindeki, yenilenme ve klon oluşturma yeteneğine sahip farklı hücre tiplerine farklılaşabilen hücreleri içerir (Ören 272-280).

Kozmetik dermatolojide sık kullanılan mezoterapi tekniğinde kök hücre kullanımı yapılmaktadır. Uygulamaların başında saç dökülmesi ve cilt gençleştirme gelmektedir. Ani-aging ve alopesi de son yıllarda popüler olan kullanım alanlarıdır. Yara iyileşmesi ve cilt yenilemesi ile ilgili gelişmeler anti-aging kullanımını gündeme getirmiştir. (Taşkın, Eken ve Alper 43-47)

Literatürde PRP, androjenetik alopesi tedavisinde yer almıştır. Tedavinin sonunda saç çapında ve yoğunluğunda önemli artışlar gözlenmiştir (Gökdemir 74-79).

4.2. Kozmetik ve Sabun Ürünlerinin Geleceği

İçinde bulunduğumuz bu dönemde güzellik sektörünün kadınlar üzerindeki hakimiyeti önemli ölçüde artmıştır. Bu hakimiyetin artmasında kuşkusuz teknolojik yeniliklerin ve çeşitli endüstrilerin katkısı yadsınmaz. 20. yüzyılın başından bu yana, güzellik endüstrisi ile iş birliği yapan moda, medya ve plastik cerrahi gibi alanlar, kadınlara sürekli olarak bu güzelliğe nasıl ulaşabilecekleri konusunda mesajlar ve tavsiyeler vererek, ideal kadın güzelliğini halka sunmuştur (Tuncer 4).

Birçok bilimsel çalışma kadınların estetik ve bakım kaygılarının daha yüksek olduğunu açıklar niteliktedir. Buna ek olarak, günümüzde bakım, estetik, güzellik ve temizlik gibi konular cinsiyetsiz bir kavram haline dönüşmüştür. Kozmetik ürün tüketimi farklı yaş ve cinsiyet gruplarına ait tüketiciler tarafından sıklıkla tercih edilmekte ve artarak kullanımı devam etmektedir. Kozmetik ürünlerin gelişim sürecini etkileyen birçok faktör vardır. Bunlardan bazıları; sürdürülebilirlik, çevreye duyarlılık, doğal kaynak kullanımı, organik ve geri dönüştürülebilir ürünlerin tüketiciler tarafından gittikçe tercih sebebi olmalarıdır.

Organik ürün sayısındaki artış ile "yeşil" tüketici sayısındaki artış arasında doğrusal bir ilişki vardı. Örneğin Mintel araştırma şirketi tarafından 1991 yılında yapılan



bir araştırmaya göre tüketicilerin %39'unun organik ürünleri kullanmaya doğru evrildiği sonucuna varılmıştır (Tuncer 186).

Doğal kaynakların tükenmesi, artan rekabet, kozmetik reglasyonlarındaki düzenlemeler, Dünya çapında oluşan salgın hastalıklar nedeniyle önem kazanan hijyen ihtiyaı, tüketicilerin daha pratik ürünler arayışı gibi nedenler kozmetik ve sabun ürünlerinin büyük yenilikler geçirmesine neden olmuş ve olmaya da devam edecektir. Bu durum sektörün önemli üreticilerini, bilim insanlarını ve sektör uzmanlarını yenilikçi ürünler geliştirmeye yönlendirmiştir.

Güzellik rnlerinin geleceği birçok açıdan görülebilir. İklim koşullarına göre; Bir kozmetik ürünün raf ömrü ve kullanım süresi boyunca tüketicinin güvenliğinin sağlanması için mikroorganizmalardan korunması zorunludur. Uzmanlar, 2020 yılına kadar nüfusun %50'sinden fazlasının nemli tropik bölgelerde yaşayabileceğini tahmin ettiğinden, özellikle raf ömrü uzun olanlar olmak üzere kaliteli güzellik ürünlerine olan talebin artmaya devam etmesi bekleniyor (haberler.com).

Bir başka bakış açısıyla e-ticaretin varlığı günümüzde ulaşım süresini oldukça kısaltmıştır, bu sebeple uzun raf ömürlü, kimyasal koruyucu içerikli ürünler yerine raf ömrü daha kısa, kişiye özel geliştirilmiş daha doğal içerikli ürünlerin tercih edilmesinin artışı da olasıdır. Özellikle genetik biliminin gelişimiyle kişiye özel kozmetik ürün araştırma süreçlerinde önemli ilerlemeler gözlemlenebileceğini öngörebiliriz. Kozmetik rnlerinin geleceğini, giderek büyük bir problem haline gelen ve önleyici faaliyetler düzenlenen kuraklık ve su problemi ışığı altında değerlendirilirse, konsantre kozmetik ürünlerin gelecek yıllarda büyük ilgi göreceğini belirtebiliriz. Bir kozmetik ürün yapısı gereği büyük oranda su içermektedir (yaklaşık %70), bu durum kozmetik ürün üretimi sırasında çok fazla su tüketime neden olduğu gibi, nakliye sırasında yüksek ulaşım maliyetlerine neden olmaktadır. Bu nedenle su içeriği azaltılmış konsantre ürünlerin maliyet, kullanım, taşıma, sürdürülebilirlik anlamında oldukça önemli katkıları olacaktır ve tüketicilerin çevreye duyarlılık bilinci geliştikçe tercih edilebilir ürünler arasında konsantre ürünlerinde yer alma ihtimali yüksektir.

5. SONUÇ

Arkeolojik alışmalar kozmetik ürünlerinin tarihinin çok eski bir geçmiş olduğunu göstermektedir, öyle ki birçok mitolojik anlatımda da yer bulmuştur. Geçmişten günümüze güzellik ve temizlik ihtiyaı tüm medeniyetlerde var olmuş, hayatın her alanında önemli etkiler bırakmıştır. Bununla birlikte insanın sosyalleşmesi, kendine statü belirlemesi ve bunu dış görünüşü ile ifade etmesi, dini faaliyetlerini gerçekleştirmesi gibi sosyal alanlar içerisinde kullanımı sıkça gözlemlenmiştir. Bu süreç de kullanılan en etkili materyallerin başında ise kozmetik ürünler ve sabunlar gelmiştir.

Güzellik tanımının ve temizlik ihtiyaının birçok dönemde değişiklik göstermesiyle birlikte, kozmetik ve sabun ürünleri önemli yenilik süreçlerinden geçmiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra kozmetik araştırmalar bilimsel olarak yapılmaya başlandı. Halihazırda her kozmetik ürünün hazırlanmasında ciddi laboratuvar araştırmaları yapılmaktadır. Kozmetik sektörü tüm gücüyle araştırmalarına devam ederek gençliğin çaresini aramaya devam ediyor. Kozmetik kullanımı, sağlığı ve gençliği korumak ya da sadece güzelliği geliştirmek için günlük yaşamın bir parçası olmuştur ve olmaya devam edecektir. Savaş dönemlerinde bile tüketicileri sekteye uğramamış olan bu endüstri, tarihin her aşamasında varlığını sürdüreceğini kanıtlamıştır. (Tokz).



Kozmetik ürünler, günümüzde tüm dünyada günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir ve zaman geçtikçe hayatımızda önemli bir yer almaya artarak devam etmektedir. Teknoloji alanındaki gelişmeler bilgiye erişimi önemli derecede artırmış, Dünya üzerindeki sınırlar arası mesafeler kısaltmış ve bu durumda rekabeti artmıştır. Bu nedenle tüm çıktılarda olduğu gibi kozmetik ve sabun ürünlerinde de yenilik süreçleri hızlanmıştır. Öyle ki yıllar öncesinde kül ve hayvansal yağlardan elde edilen sabun, biyoteknolojik aktifler içeren, insan cildinde önemli iyileştirmeler sağlayan yenilikçi ürünlere evrilmiştir. Bu bilgiler ışığında, artan refah düzeyi, beden ve güzellik beklentisinin tüm zamanlarda önem arz etmiş olması sebebiyle kozmetik ürünlerin önemini gelecekte de koruyacağını söyleyebiliriz. Şimdi de geliştirilen ve gelecekte geliştirilecek olan kozmetik ürünler kişiye özel ihtiyaçları öngörebilen, çevreye duyarlı ve sürdürülebilirlik kavramlarını destekleyen, tüketici dostu ve erişilebilir ürünler olmalıdır. Ürün seçeneklerinin gittikçe artması tüketici sadakatini hızla değiştirebildiği günümüzde, insana, doğaya, çevreye, hayvanlara saygılı ürünler, bilinçlenen tüketici tercihlerini etkileyecektir. Gelecek dönemde, bu değerler ile geliştirilmiş kozmetik ürünler ise miktar ve nitelik olarak artma eğiliminde olacaktır.

REFERENCES

- Akçay, Aslıhan. «Antik Çağ'da Anadolu'da Kozmetik.» Antik Çağ'da Anadolu'da Kozmetik. Edirne, 2019.
- Arık, Rukiye. «Roma'da Giysi Temizliği.» Archivum Anatolicum 11 2 2017: 1-22.
- Azak Sunguri, Sevil, Bilge Sözen Şahne ve Selen Yeğenoğlu. «Kozmetik Ürünlerin Tarihçesi, Ürün Tanıtımlarının Tüketici Davranışı ve Yasal Durum Açısından Değerlendirilmesi.» Lokman Hekim Dergisi (2018): 191-197.
- «bilesimkimya.com.» 2020. Bileşim Kimya. 11 2021. <<http://bilesimkimya.com/>>.
- buseterim.com.tr. 2017. 11 2021. <<https://www.buseterim.com.tr/tr/guzellik/cilt-bakimi/hollywood-yildizlarinin-kullandigi-en-pahali-yuz-kremleri#3-111-celestial-black-diamond-cream>>.
- Çiftyürek, Müge. «Türkiye'de Sabunhaneler.» Türkiye'de Sabunhaneler. Denizli, 2021.
- Çomoğlu, Tansel. «Kozmetikler.» Marmara Pharmaceutical Journal (2012): 1-8.
- Gökdemir, Gonca. «Saç Dökülme Tedavisinde Mezoterapi ve Trombositten.» Türkderm (2014): 74-79.
- «haberler.com.» 2019. Haberler.com. 11 2021. <<https://www.haberler.com/kozmetik-urunleri-gelecekte-nasil-degisecek-12210847-haberi/>>.
- «hurriyet.com.tr.» 2021. Hürriyet.com.tr. 11 2021. <<https://www.hurriyet.com.tr/dunya/cinde-2-bin-700-yillik-kozmetik-urun-bulundu-41735772>>.
- İpek, Merve. «Antik Dönem Kozmetik Kapları.» Antik Dönem Kozmetik Kapları Yüksek Lisans Tezi. Samsun, 2019.
- İstanbulluoğlu, Sena, Selin Seda Timur ve R. Neslihan Gürsoy. «Kozmetiklerde Kullanılan Biyoteknolojik Etkin ve Yardımcı Maddeler.» Hacettepe University Journal of the Faculty of Pharmacy (2019): 98-112.
- Kışlalıoğlu, Serpil. «Kozmetoloji Bilimi.» Yazan, Edit. Yasemin. Kozmetik Bilimi. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri, 2005. 3-13. <<https://www.titck.gov.tr/>>.



- luksyasarrehberi.com. 2021. 11 2021. <<https://luksyasarrehberi.com/dunyanin-en-pahali-6-kozmetik-urununu.html>>.
- «modamuzayede.com.» 11 2017. Moda Müzayede. 11 2021. <<https://www.modamuzayede.com/urun/378989/obje-krem-pertev-ayyilizli-teneke-kutu>>.
- «olaganustukanitlar.com.» 2021. Olağanüstü Kanıtlar. 11 2021. <<http://www.olaganustukanitlar.com/rujun-tarihi/>>.
- Ören, Hale. «Kök Hücreler.» Kök Hücreler. İzmir: Dergipark.org.tr, 11 2019.
- Özer, Özgen. «Vücut Bakım Ürünleri.» Yazan, Edit. Yasemin. Kozmetik Bilimi. Eskişehir: Nobel Tıp Kitapevleri, 2010. 124-157.
- Öztürk, Temel. «Kadı Sicillerindeki Bazı Muhallefatlara Göre Trabzon'da Temizlik ve Vücut Bakım Malzemeleri.» Osmanlı Araştırmaları. İstanbul, 2008.
- «pinterest.com.» 2020. Pinterest. 11 2021. <<https://tr.pinterest.com/>>.
- «seyredelim.com.» 11 2016. Seyredelim.com. 11 2021. <<https://www.seyredelim.com/gorsel/161/s-ferit-eczacibasi-kolonya-ve-esanslari-dis-suyu/>>.
- Şahin, Güven. «Türk Kültür Coğrafyasından Özel Bir Örnek: Türk Sabunları.» Dergipark (2019): 371-404.
- Taşdemir, Aysun. «Probiyotikler, Prebiyotikler ve Sinbiyotikler.» Kastamonu Sağlık Akademisi (2017): 73-88.
- Taşkın, Banu, Zahide Eriş Eken ve Sibel Alper. «Dermatolojide Rejeneratif Tedavilerin Kullanımı.» FNG & Bilim Tıp Transplantasyon Dergisi (2016): 43-47.
- titck.gov.tr. 23 05 2005. 11 2021. <<https://www.titck.gov.tr/mevzuat/kozmetik-yonetmeli-27122018172732>>.
- Toköz, Ahmet Burak. «Kozmetiklerin Kullanımının Dünya Tarihi Boyunca Bilimsel, Psikolojik, Sosyolojik ve Ekonomik Açından Değerlendirilmesi.» Kozmetiklerin Kullanımının Dünya Tarihi Boyunca Bilimsel, Psikolojik, Sosyolojik ve Ekonomik Açından Değerlendirilmesi. İstanbul, 2018.
- Topçu, Ercan. «zdergisi.istanbul.» 2021. Z dergisi. 11 2021. <<https://www.zdergisi.istanbul/makale/temizligin-alamet-i-farikasi-sabunlar-141>>.
- Tuncer, Asiye Özge. «Küresel Kozmetik Endüstrisi: Dev Şirketler, Rekabet ve Küresel Pazarlama Stratejileri Üzerine Sosyo-Ekonomik Bir İnceleme.» Küresel Kozmetik Endüstrisi: Dev Şirketler, Rekabet ve Küresel Pazarlama Stratejileri Üzerine Sosyo-Ekonomik Bir İnceleme. Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, 2019.
- wikipedia. wikipedia.org. 30 08 2021. 11 2021. <<https://tr.wikipedia.org/>>.
- wikipedia.org. 08 2021. 11 2021. <<https://tr.wikipedia.org/wiki/Sabun>>.